

7. Омеляненко, Л.А. Развитие субъектных функций учащихся в системе развивающего обучения. Л.А. Омеляненко: монография. Оренбург. ИПК ГОУ, 2005. – 196 с.
8. Выготский, Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский, Психология: классические труды. М.: Педагогика–Пресс, – 1999 – 536 с. – ISBN 5–7155–0747–2.
9. Колмогорова, Л.С. Диагностика психологической культуры школьников: практическое пособие для школьных психологов. – Л.С. Колмогорова. – М.: ВЛАДОС–ПРЕСС, 2002 г. – 360 с. – ISBN 5–305–00057–2.
10. Пузикова, В.С. Философские и психолого-педагогические аспекты формирования компетентностей учащихся в профильном обучении: монография / В.С. Пузикова. Л.А. Омеляненко. – БГТИ (филиал) ОГУ, Самара: СИПКРО, 2013. – 263 с. ISBN 978–5–7174–0555–3.
11. Ушинский, К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. К.Д. Ушинский. – М.: ФАИР–ПРЕСС, 2004 г. – 239 с. – ISBN 5–8183–0811–1.

ӘОЖ 378

<https://doi.org/10.53355/g2748-8743-2277-i>

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНУҒА ДАЙЫНДАУ МӘСЕЛЕСІ

Ниязшина А.Ж., 2-курс магистранты, Фейзулдаева С.А., PhD
I. Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қаласы

E-mail: niyazshina73@mail.ru, salta7172@mail.ru

Мақалада оқу үдерісінде болашақ мұғалімнің ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға даярлау мәселесінің теориялық және практикалық негізі қарастырылады. Оқу үдерісінде АКТ-ны жүйелі және мақсатты пайдалану білім беру процесінің сапасын арттырудың тиімді құралы ретінде әрекет етеді.

Тірек сөздер: болашақ мұғалім, ақпараттық-коммуникациялық технология, кәсіби қызмет.

В статье рассматривается теоретическая и практическая основа проблемы подготовки будущего учителя к использованию информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе. Системное и целенаправленное использование ИКТ в учебном процессе выступает эффективным средством повышения качества образовательного процесса.

Ключевые слова: будущий учитель, информационно-коммуникационные технологии, профессиональная деятельность.

The article discusses the theoretical and practical basis of the problem of preparing a future teacher for the use of information and communication technologies in the educational process. Systematic and purposeful use of ICT in the educational process is an effective means of improving the quality of the educational process.

Keywords: future teacher, information and communication technologies, professional activity.

Кіріспе. Соңғы жылдардағы білім беру реформалары еліміздегі білім беру жүйесіндегі айтарлықтай өзгерістерге ықпал етті. Мамандарды, атап айтқанда, мұғалімдерді даярлау олардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған. Бұл мәселенің өзектілігі, әсіресе, бүкіл әлемді дүр сілкіндірген пандемия жағдайында еліміздің білім беру жүйесінде ақпараттық коммуникациялық технологиялар мен күрделі

технологиялардың белсенді енгізілуінде, сондықтан бұл-болашақ мұғалімдерді даярлауда жалпы кәсіби құзиреттіліктің құрамдас бөлігі ретінде олардың ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану мәселесі ерекше мәнге ие болуында. Ақпараттандыру білім беру сапасын, қолжетімділігін және тиімділігін арттыруға бағытталған білім беру жүйесін реформалаудың маңызды тетігі болып табылады. Демек, білім беру жүйесінде АКТ-ны қолдану ақпараттық қоғамды дамытудың маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Болашақ мұғалім жас ұрпақты ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануда ақпараттық мәдениетпен қамтамасыз ету жағынан түйінді фигура болып табылады.

Зерттеу материалдары және әдістері. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) - бұл «ақпаратпен жедел және тиімді жұмыс істеу мақсатында ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және беру үшін есептеу техникасы мен телекоммуникациялық құралдарды пайдаланатын технологиялар». Демек, ақпаратты пайдалану үрдісін жеңілдетуге арналған әдістер мен бағдарламалық-техникалық құралдар жиынтығы, ақпаратты алу, түрлендіру, жіберу, сақтау және пайдалану әдістері мен құралдары бұлар ақпараттық технологиялар болып саналады.

Ақпараттық қоғамды құру және дамыту білім беруде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) кеңінен қолдануды көздейді, бұл бірқатар факторлармен анықталады.

Біріншіден, АКТ-ны білімге енгізу адамзаттың білімі мен жинақталған технологиялық және әлеуметтік тәжірибесін ұрпақтан-ұрпаққа ғана емес, сонымен бірге бір адамнан екінші адамға беруді едәуір жылдамдатады.

Екіншіден, заманауи АКТ-ны оқыту мен білім беру сапасын арттыра отырып, адамға қоршаған ортаға және болып жатқан әлеуметтік өзгерістерге табысты, жылдам бейімделуге мүмкіндік береді.

Үшіншіден, осы технологияларды білім беруге белсенді әрі тиімді енгізу, ИСО талаптарына және қазіргі заманғы индустриялық қоғамның талаптары аясында дәстүрлі білім беру жүйесін реформалау үдерісіне жауап беретін білім беру жүйесін құрудың маңызды факторы болып табылады.

Болашақ мамандарды ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға дайындаудың мақсатын, мазмұнын, психологиялық-педагогикалық негіздерін қазақстандық ғалымдар Ж.А. Қараев, Г.Қ. Нұрғалиева, Т.О. Балықбаев, С.М. Кеңесбаев, Б.Б.Баймұханов, А.Б.Медешова және т.б. қарастырған.

А.В. Могилов, О.Г. Смолянинова, А.Ю. Кравцова, С.Р. Удалов, Т.А. Лавина, М.Б.Лебедева және т.б. ресейлік ғалымдардың диссертациялық зерттеулері ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы болашақ мұғалімдерді (барлық педагогикалық мамандықтарға қатысты) даярлауды жетілдіруге арналған.

Қазіргі уақыттағы ақпараттық-коммуникациялық технология саласында болашақ педагог мамандарға қойылатын талаптар:

Жалпы мәдени: қоғамды ақпараттандыру үрдісін мәнін, оның әлеуметтік алғышартын және салдарын түсінуі; ақпараттандырудың түрлі аспектілерінің жеке тұлғаға әсерін талдай білуі; ақпараттық технологиялардың түрлі ұғымдарын негіздеп, ажырата білуі мен білімді ізгілендіру және бұл бағыттағы АКТ-ның рөлі туралы түсініктерінің болуы.

Жалпы біліми дайындық: қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен жұмыс істеудің негізгі қағидаларын, түрлі құрылғылардың қызметін және әрекет ету тәсілдерін, программалық жүйелерді топтау қағидалары мен тәсілдерін білуі, қазіргі операциялық жүйелер туралы нақты мағлұматы болуы, қазіргі мектептерде қолданыста жүрген ақпараттық технологиялар туралы түсінігі және оны қолдана білуі.

Әдістемелік-педагогикалық дайындық: АКТ-ны білім жүйесінде қолданылуының жалпы қағидаларын және өз жұмысында АКТ-ны қолдану мүмкіндігін жетік білуі, ақпараттық технологиялардың түрлерін, ерекшелігін білуі, қазіргі ақпараттық технологияларды қолдану

негізінде пәндер бойынша оқу жұмысын жоспарлай және түрлендіре алуы, пәндерді кіріктірудің дидактикалық қағидалары мен формаларын білуі, әдебиеттерді талдау және мұғалімдер тәжірибелерін жалпылау негізінде информатика мазмұнын іріктей алуы және оқушылардың интеллектуалдық дамыту бағытында пайдалана білуі, информатиканың дамытушы курсы негізінде қазіргі ақпараттық технологияларды пайдалана отырып, түзету жұмыстарын ұйымдастыру мүмкіндігін біліп, жүзеге асыра алуы болып табылады.

Сонымен бірге, педагог-мамандарды даярлау үрдісін зерттеушілер кешенді амалды жүзеге асыруда оны бірнеше кезеңдерге бөліп көрсетеді [1]:

Бірінші кезең - бастапқы студенттердің жалпы біліми дайындығымен, ойлауының дамуымен, саналы қалыптасуымен, өзбетіндік танымдық іс-әрекетті қалыптастырумен байланысты болып келеді.

Екінші кезең - кәсіби болып табылады, ол үйлестіру бағдарланған пәндерді оқытумен байланысты жалпы біліми және кәсіби дайындық арасында жүргізіледі. Бұл кезеңде кең кәсіби бағдарға тән сипатта әдістерге қатыстыру жүзеге асады.

Үшінші кезең - арнайы болып табылады, бұл кезеңде арнайы, бағдарланған пәндерді оқытуда бірлескен және ынтымақтасқан оқытушылардың, сондай-ақ студенттердің де бірлескен әрекетінің қажеттілігін айтуға болады.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі, педагогика және психология, физика және информатика мамандықтары бойынша элективті курс бағдарламаларын ұсынған, онда электрондық оқу құралдарын жасақтауға және оны тиімді қолдану әдістемесін ақпараттық технология негізінде оқып-үйретуге көңіл бөлу қажеттігін өз еңбегінде атап өткен зерттеуші ғалым А.Б.Медешова болды. [2].

М.М. Пшукова: «Мұғалімнің ақпараттық құзырлығы – бұл қазіргі ақпараттық технологиялар саласынан білімді, білікті, дағдыны орынды қолдана білу». Ғалым мұғалімдердің ақпараттық құзырлығын қалыптастырудың құрамын құралдар мен әдістер саласында қолданылатын білім, білік, және дағды құрайтын келесі элементтерді анықтаған: ақпаратты іздеу және жинау; ақпаратты сақтау; ақпаратты өңдеу; ақпаратты тарату [3].

Т.А.Зубкованың пікірінше, мұғалімнің ақпараттық құзырлығы біртіндеп қалыптасады. Жоғары оқу орнында мұғалімдерді дайындаудың бірінші кезеңі - базалық ақпараттық құзырлық негіздері қалыптасады. Бұл кезеңде жалпы кәсіби пәндер мен пәндік дайындық шеңберінде информатикаға және ақпараттық технологияларға оқыту мен өздігінен оқу үдерісінде қалыптасатын білім, біліктілік және дағды меңгеріледі. Екінші кезеңде ақпараттық құзырлықтың қалыптасуы жүргізіледі, бұнда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы кәсіби әрекетті орындауға деген қабілеті қалыптасады [4].

Г. Гуревич «Заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, оларды оқу-тәрбие процесінде пайдалану әдістемесін игеру білім беруді жаңғыртуға - болашақ маманның кәсіби даярлығының сапасын арттыруға, қоғамның бәсекеге қабілетті мамандарға деген қажеттілігін қамтамасыз етуге ықпал етеді» - деп дұрыс айтады [5]. Әмбебап білімнің, дағдылардың тұтас жүйесін, сондай-ақ білім алушылардың өзіндік қызметі мен жеке жауапкершілігі тәжірибесін қалыптастыру, яғни білім беру мазмұнының қазіргі заманғы сапасын айқындайтын түйінді құзыреттер болашақ мұғалімдердің АКТ-ны қаншалықты қолданғанына байланысты.

Жоғарыда келтірілген зерттеулердегі ой-тұжырымдарды жинақтайтын болсақ, ақпараттық технологияны жан-жақты пайдалану, оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсаттарын жүзеге асыратындай жағдайда оның мүмкіндіктерін қолдану үрдісі болып табылады деген қорытынды жасауға болады.

Жоғары білім беруде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дәстүрлі оқыту жүйесімен салыстырғанда бірқатар маңызды артықшылықтарға ие. Білім алушылардың осы технологияларды қолдануы білім алудың қолжетімділік деңгейін айтарлықтай арттырады.

Зерттеу тақырыбымызға сәйкес Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің «Бастауышта оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» мамандығының студенттерінен ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дәрежесін анықтау үшін қашықтықтан оқытуға байланысты сауалнама алынды. Сауалнамаға барлығы 38 студент қатысты.

Сауалнама сұрақтары: 1. Қашықтықтан оқытудың жаңа жағдайларына қалай бейімделдіңіз? Студенттердің бірінші сұрақ бойынша берген жауаптарын талдау нәтижесі 38 студенттің 12-сі (32%) өте жақсы, 16-і (42%) жақсы, 8-уі (21%) қанғаттанарлық, тек 2 (5%) жауап беруге қиналамын деген жауапты берген. Екінші сұрақ бойынша. 2. Сізге қашықтықтан оқу ыңғайлы болды ма? Студенттердің 20-сы (52,6%) ия, ыңғайлы, 8-і (21,1%)-ия, бірақ қиын, 10-ы (26,3%)-жоқ деп жауап берген. 3. Қашықтықтан оқыту процесінде қандай қиындықтарға тап болдыңыз? 18 студент (47,4%) – компьютерлік технологияларды жеткіліксіз меңгеру, қашықтағы материалдың жеткіліксіз мөлшері 10-і (26,3%), 6-ы (15,8%) практикалық тапсырмаларды орындаудың күрделілігі, 4-і (10,5%) басқа деп жауап берді. 4. Қашықтықтан оқыту процесінде қандай техникалық проблемаларға тап болдыңыз? Қойылған сұраққа жауапты уақтылы алмаған 7 студент (18,4%), 11 студент (29%)-материалды жаңғырту үдерісіндегі техникалық іркілістер, 10 студент (26,3%) – нашар кері байланыс, 4 студент (10,5%)-дыбыс мәселелері, 3 студент (7,8%)-оқытушымен презентацияны жүктеу мәселелері, 4 студент (10,5%)- кадрдың кідірісі (нашар жылдамдық), 2 студент (5%) -басқа деген жауапты берді. 5. Қашықтан оқыту кезінде сізге не ұнады? 10 студент (26,4%)- инфекцияның төмен қаупі. 5 студент (13%)-өз бетінше оқып-үйрену. 2 студент (5%)-үйде тамақтану. 3 студент (7,8%)-пән бойынша қосымша материал көлемі. 4 студент (10,5%)-жеке оқыту қарқыны. 5 студент (13%)-оқытудың заманауи технологияларын қолдану. 3 студент (7,8%)-оқыту сапасын арттыру. 5 студент (13%)-дәрістің бейнежазбасын қайта қарау мүмкіндігі, 1 студент (2,7%)-басқа. 6. Оқу барысында қандай қашықтықтан оқыту құралдарын қолдандыңыздар? 15 студент (39,4%)-онлайн дәрістер, 20 студент (52,6%)-университеттің білім беру порталындағы бағдарламаларды, 3 студент (8%)-басқа деген жауаптарын берді.

Студенттердің сұрақтарға берген жауаптарын талдау нәтижесі көрсеткендей, электрондық және қашықтықтан оқыту элементтерін пайдалануға көшу процесінде білім алушылардың ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануы бойынша негізгі қиындықтардың бар екені анықталды және оларды шешу жолдарын көрсетудегі орнын белгілеудің маңыздылығы орасан зор жұмыстарды қамтитындығын көрсетеді.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану заманауи мұғалімге қазіргі қоғамның қажеттіліктеріне жауап бере отырып, жаңа мүмкіндіктер береді.

Болашақ маманның АКТ-құзыреттілігін қалыптастыру университетте оқудың алғашқы күндерінен бастап жүйелі, үздіксіз жүзеге асырылуы тиіс.

Болашақ педагогтарды кәсіби қызметте АКТ-ны пайдалануға дайындау үдерісі:

1) болашақ мұғалім тұлғасының кәсіби қызметте АКТ-ны пайдалануға дайындау үдерісінде субъективті ұстанымын өзектендіру арқылы іске асырылады;

2) осындай дайындық үдерісін басқару мен өзін-өзі басқарудың икемділігі;

3) мұғалімнің болашақ кәсіби қызметінде АКТ қолданудың теориялық және практикалық аспектілерін зерделеу бойынша оқу материалын құрылымдаудың модульдік технологиясы.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану кезінде:

- студенттер компьютермен қатысқан сабақтарға деген қызығушылықтары артады, олармен жұмыс істегенде өздерін ыңғайлы сезінеді;

- студенттер арасындағы, студенттер мен компьютер арасындағы қатынастың сипаты өзгереді;

- компьютердің мүмкіндіктерін дұрыс бағалай алу қабілеті артады;

- компьютерлік желіде (мысалы, ғаламторда) жұмыс істегенде, аса маңызды әлеуметтік дағдылар қалыптасады: жауапкершілік, басқа адамдардың ұстанымын ескере отырып, өз мінез-құлқына ие болу және т.б.

Теория мен практикадағы проблеманы талдауға сүйене отырып, болашақ мұғалімдерді кәсіби қызметте АКТ-ны қолдануға дайындау жеке тұлғаның тұтас білімі ретінде қарастырылуы керек және қарастырылуы мүмкін деген пікірге келдік:

- білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар рөлінің маңыздылығын түсіну;

- ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану жөніндегі қызметті жүзеге асыруға қызығушылық және қажеттілік;

- оң нәтижелерге қол жеткізуге көмектесетін белгілі бір қабілеттер, жалпы және арнайы білімнің қажетті көлемінің болуы мен талап етілетін деңгейде қалыптасқан кәсіби-педагогикалық дағдылар.

Қорытынды. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануда студенттердің ақпараттық мәдениетін, өз бетінше білім алу дағдыларын қалыптастыру, оқытудың мазмұндық және технологиялық жағынан қолдау жасауға, білімдерін қалыптастырудың көрнекілік негізін күшейтуге және студенттердің танымдық қызығушылықтарын дамыту, мамандыққа баулитын пәндерді оқуға деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында жүргізуді көздейді.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Роберт И.В. Информатика, информационные и коммуникационные технологии : учеб.-метод. пособие / И.В. Роберт. - М.: УРАО, 2001. - 205 с.

2. Медешова А.Б. Бастауыш сынып оқушыларының оқу икемділігін ақпараттық технология арқылы дамытудың педагогикалық шарттары: пед. ғыл. канд. ... дис.: 13.00.01. – Атырау, 2006. – 161 б.

3. Дедюхина А.А. Педагогические условия формирования информационной компетентности будущих учителей начальных классов [Текст] / А.А. Дедюхина // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. СанктПетербург, февраль 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012. — С. 280-284.

4. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-205222.html>.

5. Гуревич Г.С. Информационные технологии обучения: инновационный подход : учебное пособие / Г.С. Гуревич, М. Ю. Кадемия, Л.С. Шевченко : за ред. Гуревича Г. С. - Наука : ООО фирма «Планер», 2012. - 348 с.

ӘОЖ 04.51.31

<https://doi.org/10.53355/i2112-2469-2662-o>

ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ КӘСІБИ БЕЙІМДЕЛУІНДЕ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ДЕҢГЕЙІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Нуркатова М. М., PhD, координатор

*Колумбия Университеті жанындағы Орталық Азиядағы Жаһандық денсаулықты
зерттеу орталығы*

Аубәкір А. С., 8D11401-Әлеуметтік жұмыс мамандығының 2 курс докторанты
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

E-mail: aisulu95@bk.ru

Мақалада эмоционалды интеллекттің кәсіби қызмет процесінде алатын орны туралы зерттеу нәтижелерін қарастыра келе, бұл бағыт эмоционалды интеллект тұжырымдамасының пайда болуымен бір уақытта дерлік көрсетілген болатын және осы күнге дейін практикаға сәйкес сұраныстардың арқасында өзектілігін жоғалтпайды. Зерттеу жұмысымыздың мақсатына сәйкес әлеуметтік қызметкерлердің кәсіби